

บทบรรณาธิการ

วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย ฉบับที่ 9 ประกอบด้วยกลุ่มบทความ 4 กลุ่มที่มีประเด็นความสนใจที่แตกต่างกัน

กลุ่มที่ 1 เป็นบทความที่ทำการศึกษาศาสตร์ศิลปะสถาปัตยกรรมในพื้นที่ พม่า-ล้านนา-ล้านช้าง ซึ่งเป็นอาณาบริเวณที่มีความน่าสนใจในทางประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรมเป็นอย่างยิ่ง อันสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มใหม่ในการศึกษาในด้านนี้ที่มีลักษณะก้าวข้ามเส้นพรมแดนรัฐชาติมากขึ้นๆ ในปัจจุบัน แนวโน้มดังกล่าวได้เข้ามาช่วยเติมเต็มภาพความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันทั้งโดยตรงและโดยอ้อมของงานศิลปะในพื้นที่อื่นที่ได้เข้ามามีผลต่อรูปแบบทางศิลปะและสถาปัตยกรรมในประเทศไทย

บทความในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วย “ปานปรูปชงเจาง์ เมืองสะเล พม่า” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติมา จตุรงค์ ที่เน้นศึกษาภาพจำหลักไม้ที่ปรากฏอยู่บนอาคารสิ่งกวีหารที่มีชื่อเสียงที่สุด ที่ตั้งอยู่ ณ เมืองสะเล ริมฝั่งแม่น้ำอิรวดีทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพุกามและมณฑลเลย, บทความ “แสงเงาของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่ฉายทับศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา : การช่วงชิงความหมายของพื้นที่ระหว่างล้านนากับสยาม (ทศวรรษ 2440-พ.ศ. 2475)” โดย อาจารย์ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัลย์ ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างรัฐสยามกับล้านนา ยุคเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อันมีผลต่อการจัดการพื้นที่และการซ่อมสร้างศิลปะสถาปัตยกรรมในดินแดนล้านนา, และบทความ “โบสถ์-วิหาร แบบล้านช้างในประเทศไทย” โดย อาจารย์ไพฑูรย์ ภูชีสส์สุวรรณ ซึ่งได้ทำการศึกษาศาสนสถานที่สูงขึ้นด้วยศิลปะแบบล้านช้าง พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบทางศิลปะอันเกิดขึ้นจากอิทธิพลของการร่วมศูนย์อำนาจของรัฐสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาด้วย

กลุ่มที่ 2 เป็นบทความที่มีความสนใจร่วมกันในประเด็นว่าด้วยการอนุรักษ์ ซึ่งประกอบไปด้วยบทความ “ประเด็นวิกฤตเรื่องการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในเมืองสำหรับประเทศไทย” โดย รองศาสตราจารย์ ดร. ยงธนศรี พิมลเสถียร ที่ได้เข้าไปทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมหรือชุมชนประวัติศาสตร์ โดยเน้นเฉพาะในส่วนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง ซึ่งกำลังเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากในปัจจุบัน, บทความ “ความไม่ลงรอยในเมืองเก่ากรุงเทพ : มรดก การท่องเที่ยว และเจนตรีฟิเคชัน” โดย ดร. จาตุรงค์ โพคะรัตนศิริ ที่นำเสนอถึงประเด็นปัญหาว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์บนพื้นที่กรุงเทพฯ อันเป็นพื้นที่สำคัญที่กล่าวได้ว่า มีความไม่ลงรอยกันในเรื่องการอนุรักษ์มากที่สุดพื้นที่หนึ่งในสังคมไทย, บทความ “ข้อสังเกตบางประการทางประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนกับการฟื้นฟูเมืองในประเทศไทย” โดย สฤณี ดิยวงศ์สุวรรณ ซึ่งให้ความสนใจต่อการศึกษาทบทวนการเปลี่ยนแปลงในเชิงประวัติศาสตร์ของรูปแบบและกระบวนการวางแผนฟื้นฟูเมืองผ่านมุมมองทางด้านการเมืองการปกครองของสังคมไทย, และบทความสุดท้ายคือ “โฟโตแกรมเมตริกกับงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรม : ทบทวนองค์ความรู้และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้กับงานสถาปัตยกรรมไทย” โดย ดร. ชาญณรงค์ ศรีสุวรรณ ที่ได้นำเสนอความรู้พื้นฐานเรื่อง “โฟโตแกรมเมตริก” โดยทบทวนองค์ความรู้ที่ผ่านมา พัฒนาการของความรู้ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ความรู้ ดังกล่าวในสาขาการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม

กลุ่มที่ 3 เป็นบทความว่าด้วยการศึกษางานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย ประกอบไปด้วย “ชุมชนพาณิชยกรรมเก่าวังกรด : มิติทางประวัติศาสตร์ การนิยามความหมาย และ การฟื้นฟู โดย พรธณินภา ปิณฑวณิช และ สุชล มัลลิกะมาลย์, บทความ “ขอบเขตเรือนพื้นถิ่นในชุมชนน่ายู่ : กรณีศึกษาหมู่บ้านลาวครั่ง” โดย อาจารย์พุดตาน จันทรางกูร, และบทความ “สถาปัตยกรรมเรือนปั้นหยาและเรือนมะนิลาในเขตเมืองนครราชสีมา” โดย อาจารย์ชีวิน เปสตันยี และ อาจารย์บัญชา นาคทอง

กลุ่มที่ 4 เป็นบทความที่ให้ความสนใจในประเด็นว่าด้วยทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม ประกอบไปด้วย 2 บทความ คือ “ย้อนสำรวจ “ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม” ทบทวนความเข้าใจในประเด็น “รากเหง้า-อัตลักษณ์” และ “หน่วยวิจัย” เชิงปรากฏการณ์” โดย ดร. สันต์ สุวัจนราภินันท์ ซึ่งเป็นการศึกษาทบทวนทฤษฎี “ปรากฏการณ์วิทยา” (Phenomenology) ที่ถูกนำเข้ามาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในประเทศไทยว่ามีความเป็นมาและผลสัมฤทธิ์เป็นเช่นไร, และบทความ “แนวคิดรูปแบบของไทย ผ่านภูเขาแห่งความศรัทธาตามรอยการวิเคราะห์ของเพลโต” โดย พิมพ์วดี เอี่ยมธูรพจน์ ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดของเพลโตกับแนวคิดในการก่อสร้างสถาปัตยกรรมแบบจารีตของไทย

นอกจากบทความ 4 กลุ่มหลักข้างต้นแล้ว ในเล่มนี้ยังมีบทความวิชาการที่น่าสนใจในประเด็นอื่นๆ อีก 3 บทความ คือ “กระเบื้องดินเผาสมัยทวารวดี : ข้อมูลใหม่จากการขุดค้นที่เมืองนครปฐมโบราณ” โดย ดร. สฤณีพงศ์ ขุนทรง ที่ได้นำเสนอข้อมูลใหม่เกี่ยวกับกระเบื้องดินเผาที่พบจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีหอยเอ็ก ตำบลพระประโทน และแหล่งโบราณคดีในตำบลธรรมศาลา อันนำมาซึ่งการสร้างความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับศิลปะทวารวดีที่เมืองนครปฐม, บทความ “สภาพแวดล้อม กับการตั้งถิ่นฐานที่บางกอก” โดย ดร. ณัฐภูมิ ปรียวนิตย์ และ บทความ “เจ้าฟ้ามงกุฎ” พระนามอย่างเป็นทางการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เมื่อทรงผนวชในรัชกาลที่ 3” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คานติ ภัคดีคำ

กองบรรณาธิการฯ ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงแก่นักวิชาการทุกท่านที่นำเสนอบทความลงในวารสาร

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หน้าจั่วฯ จะเป็นแรงกระตุ้นเล็กๆ ให้สังคมร่วมกันผลักดันให้วงวิชาการทางประวัติศาสตร์ของไทย หันมาศึกษาทบทวนองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทยอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และตลอดเวลา